

CO DĚLAT, KDYŽ - INTERVENCE PEDAGOGA
Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept

Příloha č. 1
Návykové látky – drogy

Typ rizikového chování:	<p>Užívání návykových látek lze považovat za rizikové chování, na kterém se podílí mnoho faktorů. Vydefinování rizikových faktorů pomáhá najít vhodné a účinné intervence a předcházet hlubším negativním dopadům, které ovlivňují rozvoj osobnosti a uplatnění mladého člověka v životě.</p> <p>Abstinence od drog – zdržení se nebo vzdání se nějaké substance, která způsobuje požitky.</p> <p>Experimentální užití drog – jednorázová zkušenost, nejvýše 2-3 zkušenosti v životě.</p> <p>Rekreační – příležitostné/pravidelné užívání drog je zakomponované do životního stylu zejména mladých lidí, nepůsobí vážné zdravotní, sociální a ekonomické problémy.</p> <p>Problémové užívání drog je dlouhodobé perorální, intravenózní a jiné užívání návykových látek. Problémové užívání většinou způsobuje zdravotní a sociální i ekonomické problémy.</p> <p>Závislé užívání drog bývá nepřetržité a pravidelné, určuje životní styl a působí vážné poškození somatické, psychologické a sociální.</p>
Východiska	<p>V ČR existuje pouze omezené množství výzkumů, jež by nabízely tzv. „tvrdá data“ potvrzující, že změny ve vztahu k užívání návykových látek lze přímo připsat určitému typu preventivním intervencím. Potřebné jsou dlouhodobé výzkumy zaměřené na hodnocení efektivity vzdělávání o drogách a dlouhodobý výzkum monitorující chování ve vztahu k drogám u dětí a adolescentů. Rozdělení na legální nebo nelegální drogy je v odborné literatuře nejednotné nebo absentující. V roce 2007 byl opakovaně realizován významný mezinárodní projekt ESPAD (Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách), do kterého se zapojilo 35 zemí. Hlavním cílem české části této studie je podat přehled o situaci v České republice týkající se rozsahu kouření, pití alkoholu a užívání nelegálních drog v populaci dospívající mládeže a porovnat ji se situací v ostatních evropských zemích. Alarmující zjištění z této studie nebyla doposud systémově v České republice zohledněna, na rozdíl od ostatních zapojených států EU.</p> <p>Základní informace o drogách:</p> <p>Alkohol</p> <p>Je podrobněji zpracován v samostatné příloze.</p> <p>Alkohol je droga, s kterou se dítě setká nejdříve – nejčastěji v rodině nebo u vrstevníků. Je to společensky vysoce tolerovaná droga, jejíž užívání může vést k jinému rizikovému chování. Alkohol je snadno dostupný. České děti začínají s konzumací alkoholu nejdříve z EU (přibližně v 11 letech). Česko patří mezi státy s největší spotřebou alkoholu na světě, především piva.</p>

Tabák

Je podrobněji zpracován v samostatné příloze.

Tabák bývá první drogou, se kterou se děti setkají podobně jako s alkoholem. Alarmující je, že v Česku kouří 40-50% dětí mezi 15. až 18. rokem, čímž zaujímáme negativní přední místo v Evropě. K prvnímu setkání s cigaretami dochází zpravidla v rodině od starších sourozenců nebo kamarádů.

Marihuana

Rostlina, která roste prakticky po celém světě. Účinné látky se nazývají cannabinoidy. Mají psychotropní efekt a další využitelné vlastnosti, např. při léčbě bolesti (tzn. využití zejména u paliativní léčby – kdy jde o zmírnění příznaků, léčebné účinky konopí nepochybně existují, ale je to otázka klinického lékařského výzkumu, který u nás zatím neprobíhá a také jasně nastaveného případného využití v lékařství v souladu s principy lékové politiky státu) a při různých chorobách. Sušené listy, květy (tzv. palice) marihuany mají výrazné aroma. V současné době se v Česku vyskytují dvě dosti odlišné formy marihuany. První, pěstovaná podomácku v květináčích za oknem, či na malých políčkách obsahuje zpravidla 3 - 5% THC. Druhou, mnohem rizikovější formou je marihuana pěstovaná tzv. hydroponiím způsobem ve velkých halách, v dnešní době zejména vietnamskou komunitou. Obsahuje zpravidla 10 – 30% THC a její rizika jsou mnohonásobně větší. Většina odborníků pak již tuto formu marihuany nepovažuje za tzv. lehkou drogu. Další, v Česku nepříliš častá forma drogy, je hašiš, což je konopná pryskyřice, která má barvu tmavě zelenou až hnědou. Psychická závislost se objevuje u dlouhodobých uživatelů, nebývá zvýšená tolerance na drogu ani výrazné odvykací příznaky. U určitých osob může dojít k rozvinutí psychických problémů - deprese, úzkosti, paniky vedoucí k sebepoškozování, může dojít k poruchám myšlení a krátkodobé paměti, rozvoji paranoidního stavu. Většina těchto stavů po odeznění intoxikace ustupuje. Marihuana bývá u mladých lidí nejčastěji zneužívanou nelegální drogou.

Těkavé látky - ředidla, lepidla, plynné látky

Jedná se o vysoce nebezpečné chemikálie. Tyto látky ovlivňují mozek - centrální mozkovou soustavu. Toluen je nejčastěji užíván už malými dětmi, neboť je snadno dostupný a levný, občas ho kupuje i někdo starší. Rodiči bývají rizika s experimentováním podceňováni. Účinek je krátkodobý a brzy odezní. Dostavuje se euforie, poruchy vnímání, halucinace, poruchy vědomí a spánku, agrese. Toluen vyvolává psychickou závislost. Nebezpečnost této látky spočívá v neodhadnutí dávky. Může dojít k bezvědomí až komatu, k srdeční zástavě, zástavě dechu nebo udušení zvracením. Trvale poškozuje mozek - je to rozpouštědlo, které ovlivňuje rozumové schopnosti, způsobuje agresivní chování.

Metamfetamin (Pervitin)

Jedná se o stimulační drogu - má budivý efekt, ovlivňuje centrální mozkovou soustavu. U nás je nejčastěji znám pod názvem pervitin, je vyráběn tzv. „českou cestou“. Je dostupná prakticky všude na území České republiky. Pervitin zrychluje

myšlení, zvyšuje motorické tempo, vytváří třes, zahání únavu, vyvolává euforii a příjemné pocity tělesné i duševní, snižuje chuť k jídlu. Po užití pervitinu má jedinec rozšířené zornice očí, zvýšený tep a krevní tlak, zvýšenou celkovou aktivitu organismu, intoxikovaný je hovorný, neklidný, v dobré náladě, ztrácí zábrany, zvyšuje se jeho sexuální pud. Osoba intoxikovaná pervitinem může mít sklony k agresivnímu chování.

Heroin

Řadí se mezi opioidy, které se používají jako léky proti bolesti (analgetika), léky proti kašli (antitusika). Na černém trhu se neseťkáváme s jeho čistou podobou, což zvyšuje jeho rizikovost. Injekční aplikace drogy je vysoce riziková. Má rychlý vliv na centrální nervový systém, potlačuje bolest, působí euforii, má tlumivé a zklidňující účinky. Často se apatie střídá s nespavostí, únavou a podrážděností. Na jeho pravidelném užívání vzniká i fyzická závislost, takže syndrom odnětí látky (abstinenční příznaky) je provázen velkými bolestmi a dalšími závažnými somatickými problémy.

Syntetické drogy

Nejznámější syntetickou drogou je „extáze“. Pod pojem „extáze“ řadíme celou řadu synteticky vytvořených stimulačních látek s halucinogenním potenciálem. Dnes se v tabletách, které jsou označovány jako extáze, objevuje celá řada látek. U mladých lidí patří mezi velmi rozšířenou drogu. V některých sociálních subkulturách dokonce k určitému životnímu stylu. Drogu užívají mladí lidé na tanečních akcích, v klubech a na masových tanečních festivalech. Uživatelé drogu považují za bezpečnou a příjemnou. Uživatel extáze hodně tančí a nepocituje vyčerpání, to může být nebezpečné a může dojít k dehydrataci. Objevují se však další tzv. nové syntetické drogy, které obsahují MDMA. Zde výrobci reagují na poptávku trhu i skutečnost, že se látka objeví mezi zakázanými a vyrobí se látka jiná podobná, která na seznamu není.

Příznaky užívání drog:

Výkyvy nálad

Vznětlivě a agresivní chování

Únava

Úpadek vzhledu a zanedbávání zevnějšku, špinavé oblečení

Začervenání kolem nosu

Zúžení nebo rozšíření zornic

Lhaní, tajnosti

Ztráta chuti, hubnutí

Utrácení hodně peněz

Ztrácení věcí z domu, krádeže peněz doma i ve škole

Ztráta zájmu o zájmy, sport Změna kamarádů, ztráta původních kamarádů Samotářství Zvýšený zájem o drogové symboly (na tričkách, hudba subkultury apod.) Zhoršení školního prospěchu Pozdní časté příchody domů, časté přespávání u neznámých kamarádů
--

Rizikové faktory	Doména	Protektivní faktory
Nedostatek rodičovské kontroly	Rodina	Posílení podporu rodiny.
Chudoba	Komunita, prostředí	Silné komunitní vazby
Užívání drog v referenční skupině	Vrstevníci	Zvyšování akademických kompetencí
Problematické chování v předškolním věku	Osobnost	Kontrola impulzivity, včasná diagnostika intervence
Užívání drog u rodičů	Osobnost, rodina	Podpora životních šancí
Choroby, dlouhodobá hospitalizace	Osobnost	Silné rodinné vazby, rehabilitace
Institucionální výchovná péče	Osobnost	Podpora vazeb v původní rodině a rodinném klimatu, náhradní rodina, psychoterapeutické a socioterapeutické programy
Nezaměstnanost	Komunita, prostředí	Podpora životních šancí a vlastních kompetencí
Poruchy chování a jiné rizikové chování	Osobnost	Posílení kontrolních mechanismů, podpora rodinných vazeb, selektivní a indikovaná prevence, psychoterapie...

Vydefinování ochranných faktorů pomáhá objasnit, že mnoho dospívajících, kteří jsou v riziku ohrožení, přesto rizikovému chování nepodlehnu nebo se u nich výrazně neprojeví. Pokud se u nich projeví, zmizí v průběhu dospívání rychleji, než u druhých ohrožených jedinců. Mnozí dospívající dokážou překonat překážky dospívání, navzdory působení všech rizikových faktorů. Je však nutné předpokládat, že se u nich v období dospívání mohou projevovat přirozené výkyvy v chování. To, co jim umožňuje zvládnout tyto překážky a nezaplést se do konfliktu se zákonem, vystudovat a získat potřebné dovednosti pro přechod do dospělosti a být dostatečně kompetentní, jsou právě ochranné faktory. Nabízí se úvaha, že ve skutečnosti nebyli nijak vysoce ohroženi a měli vysokou míru ochranných faktorů – resilience. Z užšího pojetí se jedná o osobnostní rys, z širšího pojetí se jedná o dynamický, multifaktorový proces v interakci s prostředím a kulturou od narození, takže významnou roli zde hraje dobrá vazba na rodinné příslušníky.

<p>Sít' partnerů, spolupráce v komunitě, kraji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Školy, učitelé • Školská poradenská zařízení (pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče) • Rodiče • Děti a mládež • Policie • Nestátní neziskové organizace • Úřady-kraje, obce (protidrogoví koordinátoři, krajští školští koordinátoři prevence, koordinátoři prevence kriminality aj.) • Média • Veřejnost, významné osobnosti a politici • Lékaři • Dobrovolníci <p>Vždy je vhodné, aby si pedagog – spíše škola ve spolupráci s okresním metodikem prevence a koordinátory prevence na úrovni krajů i okresů vytvořil svou vlastní síť důležitých kontaktů a partnerů pro spolupráci nebo pro řešení problémů.</p>
<p>Legislativní rámeček</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. • Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). • Vyhláška č. 116/2011 Sb., která mění vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. • Zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník <p>Úmluva o právech dítěte 104/1991 Sb.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a mládeže
<p>Typy prevence</p>	<p>WHO definuje prevenci jako intervenci s cílem zamezit či snížit výskyt a šíření škodlivosti účinků užívání alkoholu a nealkoholových drog. Ustav pro lékařství americké akademie věd (Institute of Medicine) dělí prevenci na tři kategorie všeobecnou, selektivní a indikovanou prevenci. Toto rozdělení poměřuje rizika užívání drog v určité populaci a rozsah intervencí.</p>

Všeobecná primární prevence

dlouhodobý kontinuální program primární prevence rizikového chování zahrnuje celou populaci, komunitu, školu s jasně vymezenými cílovými skupinami. Cílem je předcházet rizikovému chování. Příkladem je všeobecná prevence obsažená v rámcových vzdělávacích plánech a preventivních plánech.

Ve školní všeobecné prevenci se postupně jádro preventivních programů orientuje na model sociálního učení (vlivu), vždy v kombinaci s více specifickými, zejména interaktivními programy, kde se využívá široká škála metod a programů. V prevenci se nejvíce prozatím osvědčila kombinace systematických dlouhodobých preventivních programů a přiměřených sankcí. Prokazatelné výsledky mají pouze dlouhodobé a systémově provázané aktivity (respektující různé cílové skupiny a jejich potřeby, kulturní, sociální, ekonomické, náboženské odlišnosti). Významnou roli hraje zapojení rodičů a komunity do organizace školy. Rodiče i škola mohou společně vytvářet zdravé, estetické prostředí, společně zařizují zdravé prostředí ve škole. Rodiče by měli mít důvěru v pedagogy, klasifikaci a normy školy, stejně tak by měli mít důvěru ve své děti a umožnit jim vyjadřovat své názory. To ovšem předpokládá postupnou změnu interakce školy s rodiči.

Selektivní primární prevence rizika užívání návykových látek

primární prevence se zaměřuje na rizikové skupiny, kdy je užívání drog podmíněno biologickými, sociálními, psychologickými, environmentálními faktory. Cílem je včasné a efektivní řešení problematiky rizikových skupin dětí a mládeže, které mohou mít problémy v chování.

Indikovaná primární prevence rizika užívání návykových látek

zaměřená na takové skupiny, kde je riziko užívání drog značné, ale nespĺňujú kritéria pro závislost-DSM IV (4. Vydání Diagnostického a statistického manuálu duševních poruch). Příkladem indikované prevence je snížení užívání konopných drog nebo alkoholu. Při intervencích se zohledňuje míra rizika a volí se kombinace vyhodnotitelných intervencí, které podporují změnu chování.

Specifická primární prevence rizika užívání návykových látek je zaměřena na:

vědomosti, porozumění a způsoby přemýšlení, rozvoj vlastních názorů, osvojování a rozvoj sociálně emočních dovedností a kompetencí, umožňuje stanovit realistické cíle, nabízí prostor k diskusi a vzájemnému porozumění, rozvoj sociálně přijatelných postojů a hodnot.

Nespecifická primární prevence bývá zaměřena na nesystémové předávání parciálních informací, ne vždy založených na objektivních datech a důkazech. Rozvíjení aktivit ve volném čase je velmi významné zvláště pro děti, neboť vybalancovává život mezi domovem, školou a komunitou. U starších dětí a

	<p>adolescentů by neměla být nespecifická primární prevence klíčová. Mnohdy se předpokládá, že zaměstnávání mladých lidí sociálně přijatelnými aktivitami (jako je sport a zájmové kroužky) odradí mladé lidi od experimentů a užívání drog - mladí lidé budou naprosto abstinovat. Ovšem realita a vývojové specifika mladých lidí nekorespondují s přáním dospělých a jejich potřebou kontroly nad nimi.</p>
<p>Doporučené postupy z hlediska pedagoga - školy</p>	<p>11 kritérií, která se projevují jako mediátoři ovlivňující efektivitu preventivních programů prováděných ve škole (MacBeath, 2001):</p> <ul style="list-style-type: none"> Profesionální řízení školy a školského zařízení. Sdílené vize (pedagogů i studentů) a dlouhodobé záměry. Rozvíjející se kvalita učebního prostředí. Důraz na efektivitu výuky (soulad mezi záměrem a výsledkem). Vysoké očekávání od každého studenta. Pozitivní přístup (pedagogové i studenti). Jasná pravidla výuky a kritéria posuzování jejich výsledků. Sledování a vyhodnocování reálných výsledků. Organizace výuky jako celek a vyvozování závěrů ze zjištěných nedostatků a přizpůsobování reálné situaci. Práva a odpovědnost studentů a jejich posilování. Vztah mezi školou a domovem studentů (zapojení rodičů, komunity atd.). <p>VHODNÝ PŘÍSTUP</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adekvátnost programu a intervencí věku, potřebám a mentálním schopnostem dítěte • Podpora sebedůvěry, aktivity a hodnotových zájmů • Kontinuální proces • Zaměření na změnu postojů a chování • Živé interaktivní učení, podpora zájmu a zvědavosti vhodnými zábavnými metodami • Využívání směrodatných vzorů, pokud možno z blízkého okolí • Otevřená hodnotově orientovaná diskuse • Zapojení do života místní komunity • Realizaci programů navrhují a řídí kvalifikovaní interdisciplinárně orientovaní odborníci <p>NEVHODNÝ PŘÍSTUP</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odstrašování, triviální „Prostě řekni ne“ • Jednorázové neinteraktivní akce, multimediální akce, divadelní a jiné kulturní představení bez návaznosti • Zaměření pouze na poznatky • Přednášková forma • Neosobnost, formalismus, využívání atrakcí - ex-userů (bývalých

	<p>uživatelů drog na ZŠ) nebo aktuálních uživatelů, stavění na „hvězdách“ showbyznysu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potlačování nebo „bezbřehost“ diskuse • Vedení programu „shora“ a mimo místní kontext • Amatérismus realizátorů, náhodný výběr úzkých specialistů (lékaři, policisté, různí „spasitelé“) neškolených v primární prevenci
<p>Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět – škála rizika ve vztahu k typům prevence,</p>	<p>Veškerá opatření a postupy by měla mít škola zapracována ve školním řádu a rozpracována v dalších materiálech. Opatření, která škola zapracuje do školního řádu a uplatňuje jejich realizaci, musí být prioritně v souladu s Úmluvou o právech dítěte.</p> <p>Doporučené postupy školy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Vytvořit podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně všech školních akcí i mimoškolní činnosti. 2) Zajistit ochranu zdraví žáků před škodlivými účinky návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně veškerých školních akcí. 3) Školním řádem školy a vnitřním řádem školského zařízení (dále jen „školní řád“) jasně vymezit zákaz užívání návykových látek ve škole, jejich nošení do školy. 4) Poskytovat žákům a zákonným zástupcům nezletilých žáků nezbytné informace. 5) Poskytovat žákům věcné a pravdivé informace o návykových látkách formou, která je přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji. 6) Působit preventivně na žáky v oblasti primární prevence užívání návykových látek. 7) Do veškerých poučení o ochraně zdraví zakotvit informace o rizicích užívání návykových látek a zákazu jejich užívání při všech činnostech souvisejících se školními aktivitami. 8) Poskytovat žákům, kteří mají s užíváním návykových látek problémy, jakož i zákonným zástupcům nezletilých žáků, informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace. 9) Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí NL je třeba spolupracovat s dalšími zainteresovanými institucemi a orgány – externí subjekty realizující primárně preventivní programy, školská poradenská zařízení, Policie ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí apod. 10) V případě externích subjektů realizujících preventivní programy ve školách a školských zařízeních preferovat programy, jejichž odborná způsobilost byla ověřena nebo certifikována a efektivita programů je

vyhodnocována.

- 1) V případech, které stanoví zákon, plnit ohlašovací povinnost směrem k orgánům činným v trestním řízení, orgánům sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností a zákonným zástupcům nezletilého žáka.

NÁVYKOVÉ LÁTKY

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

- 1) Školním řádem škola stanoví zákaz užívání návykových látek (dále jen NL), jejich distribuci, přechovávání a další formy nakládání. Současně stanoví zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Školním řádem stanoví rovněž sankci za porušení zákazu. Při používání sankcí je nutný individuální přístup podle vážnosti jednotlivých případů.
- 2) Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle §283 trestního zákoníku (Zákon č. 40/2009 Sb.) a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Konzumace NL ve škole

- 1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci NL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- 2) Návykovou látku je třeba žákovi odebrat za přítomnosti další osoby a s použitím ochranných pomůcek a zajistit ji, aby žák nemohl v konzumaci pokračovat. O události se sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, včetně toho, zda byly provedeny orientační testy na NL, případně další vyšetření, a s jakým výsledkem, viz níže bod 14). Tento záznam založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.
- 3) Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- 4) V případě, kdy je žák pod vlivem NL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci a Policii ČR, pokud ji nevolala již dříve.

- 5) Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.
- 6) V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce nezletilého žáka, popř. rodiče nebo jinou blízkou osobu zletilého studenta, a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Vyrozumění škola učiní i v případě, kdy žák způsobilý k pobytu ve škole je.
- 7) V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce nezletilého žáka, popř. rodiče nebo jinou blízkou osobu zletilého žáka, a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- 8) Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
- 9) Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že nezletilý žák konzumoval NL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy). Zákonný zástupce má právo se písemně vyjádřit k této skutečnosti a postupu školy.
- 10) Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- 11) V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
- 12) Z konzumace NL ve škole je třeba vyvodit opatření stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je rizikový pouze sobě, distributor může ohrozit okolí. Distribuce je trestným činem, užívání NL je porušením školního řádu.
- 13) Prokázané navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za rizikové a protiprávní jednání.
- 14) V případě důvodného podezření na intoxikaci žáka může v určitých případech pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost NL (zkouška ze slin, z potu) ze zákona 379/2005 Sb. § 16. Jedná se o situace ve „formách výuky“, které představují odůvodněné riziko ohrožení života nebo zdraví dětí, žáků nebo studentů nebo jiných osob nebo odůvodněné riziko poškození majetku. Z uvedeného restriktivního výkladu plyne pro školskou praxi zásadní pravidlo, že v případě pochybnosti pedagogický pracovník oprávnění k orientačnímu vyšetření nevyužije.

15) V ostatních případech důvodného podezření může pedagogický pracovník orientační test provést pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nezletilého žáka nebo souhlasu zletilého žáka s orientačním testováním žáka na přítomnost NL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno od bodu 3. O události sepiše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka (více viz níže Příloha). Test s pozitivním výsledkem plně hradí rodič nebo zákonný zástupce – pokud s tím souhlasil v písemném souhlasu s testováním (více viz níže Příloha).

16) Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem NL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce NL ve škole

- 1) Distribuce NL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.
- 2) Přechovávání NL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin (provinění v případě nezletilého žáka) - ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.
- 1) Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci NL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
- 2) Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.
- 3) Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsáním níže.

Nález NL ve škole

A. V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- (1) Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

- (2) O nálezu ihned uvědomí vedení školy spolu s písemným záznamem
- (3) O nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.
- (4) V případě časové překážky na straně Policie se z praktických důvodů doporučuje za přítomnosti dalšího pracovníka školy s použitím gumových/latexových rukavic vložit látku do obálky, napsat datum, čas a místo nálezů. Obálku přelepit, přelep opatřit razítkem školy a svým podpisem a uschovat do školního trezoru. Zajištěnou látku následně předat Policii ČR.

B. V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- 1) Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- 2) O nálezu ihned uvědomí vedení školy.
- 3) O nálezu sepiší stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel/ka školy nebo její/jeho zástupce.
- 4) O nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce nezletilého žáka.
- 5) V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři, který se dostaví v případě, že to vyžaduje zdravotní stav žáka. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady NL jsou známy protilátky, které odstraní nebo zmírní akutní účinek NL. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

C. V případě, kdy pracovníci školy mají důvodné podezření, že **některý žák má NL u sebe**, postupují takto:

- 1) Jedná se o důvodné podezření ze spáchání trestného činu, resp. provinění v případě nezletilých osob, nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
- 2) Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce nezletilého žáka.
- 3) Žáka je nutné mít do příjezdu Policie ČR izolovaného od ostatních žáků, ale zásadně pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní

prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

Souhlas zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka s orientačním testováním žáka na přítomnost návykové látky¹ v organismu

Škola, adresa, razítko:

Souhlasné prohlášení zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka k možnosti orientačního testování přítomnosti návykových látek v lidském organismu v průběhu školní docházky na naší škole.

Způsob testování:

Testování na přítomnost **alkoholu pomocí dechové zkoušky**, na přítomnost **ostatních návykových látek pomocí zkoušky z potu nebo ze slin**.

Jméno

žáka

.....

Souhlasím s možností orientačního testování přítomnosti návykových látek u sebe (zletilý žák) nebo u mého syna/dcery, existuje-li důvodné podezření² na požití návykové látky.

Beru na vědomí, že v případě pozitivního nálezu orientačního testu, mám jako zákonný zástupce nezletilého žáka nebo zletilý žák právo požadovat provedení lékařského laboratorního vyšetření. Současně беру на vědomí, že v případě pozitivního testu na přítomnost návykové látky jsem ze zákona³ povinen uhradit náklady na provedený test a stejně tak případnou dopravu do zdravotnického zařízení.

Současně tímto potvrzuji, že jsem byl ze strany školy/školského zařízení informován o způsobu, jakým se testování provádí, důvodech pro provedení testování a možných důsledcích testování písemnou formou.

Zároveň беру на vědomí, že v případě pozitivního nálezu orientačního testu na návykové látky budou v níže uvedených konkrétních případech vůči výše

¹Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování (§ 130 z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník).

² Tedy nikoli jako celoplošnou nebo namátkovou aktivitu ze strany školy, ale v rámci možného ohrožení života, zdraví žáka, popř. v rámci možného poškození majetku, které by mohlo být způsobeno pod vlivem návykové látky.

³ § 16 odst. 8 z.č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

jmenovanému žákovi uplatňována následující výchovná opatření:

- příchod do školy nebo na akci pořádanou školou pod vlivem návykové látky
výchovné opatření -
- opakovaný příchod do školy nebo na akci pořádanou školou pod vlivem návykové látky
výchovné opatření -
- požití návykové látky ve škole nebo na akci pořádané školou
výchovné opatření -
- opakované požití návykové látky ve škole nebo na akci pořádané školou
výchovné opatření -
- a další....

V..... dne.....

**podpis zákonného zástupce
nebo zletilého žáka**

Příloha:

Souhlas zletilého studenta_ nebo zákonného zástupce nezletilého žáka s orientačním testováním žáka nebo studenta na přítomnost alkoholu nebo NL

Škola, adresa, razítko:

Souhlasné prohlášení zletilého studenta nebo zákonného zástupce nezletilého žáka k možnosti orientačního testování přítomnosti návykových látek (alkoholu a NL) v lidském organismu v průběhu školní docházky na naší škole.

Způsob testování:

Testování na přítomnost **alkoholu pomocí dechové zkoušky**, na přítomnost **omamně psychotropní látky pomocí zkoušky ze slin**.

Jméno

žáka/studenta

.....

Souhlasím s možností orientačního testování přítomnosti návykových látek u sebe (zletilý student) nebo u mého nezletilého syna/dcery, **existuje-li důvodné podezření na požití návykové látky**.

Beru na vědomí, že v případě pozitivního nálezu orientačního testu, mám jako zákonný zástupce nezletilého žáka nebo zletilý student právo zajistit provedení lékařského laboratorního vyšetření, jehož náklady se v případě jeho pozitivního výsledku tímto zavazuji plně uhradit, včetně certifikovaného testu na NL.

	<p>Současně tímto potvrzuji, že jsem byl ze strany školy/školského zařízení informován o způsobu, jakým se testování provádí, důvodech pro provedení testování a možných důsledcích testování písemnou formou.</p> <p>Zároveň beru na vědomí, že v případě pozitivního nálezu testu na návykové látky budou vůči výše jmenovanému žákovi/studentovi uplatňována následující sankční opatření:</p> <ul style="list-style-type: none"> - _____ - _____ - _____ <p>V..... dne.....</p> <p style="text-align: right;">podpis zákonného zástupce nebo zletilého studenta</p>
<p>Možnosti a limity pedagoga - školy</p>	<p>Rizika a limity prevence:</p> <p>Jednoznačně vytvořené programy vzdělávání (kuchařky) jsou často žádány, ale sebelepší manuál není schopen postihnout chování dětí a mládeže ve všech vývojových a osobnostních specifikách s ohledem na jejich individuální potřeby a sociální kontext. Limitem realizace efektivní prevence bývá, pokud do programů prevence není zapojená celá škola. Nedostatek nebo ztráta zájmu pedagogů a odborníků provází často nedostatek finančních prostředků poskytovaných na prevenci. Dalším problémem je, že výsledky nelze měřit po krátké době, ale vyžadují dlouhodobé sledování a vyhodnocení. Z tohoto důvodu je efektivita primární v krátkodobém horizontu obtížně prokazatelná. Při vysokých požadavcích na kvalitu programů, vzdělání pedagogů, se po určité době ztrácí motivace. Značným rizikem u pedagogů bývá, že mají vysoká očekávání, doufají, že se v hodinách preventivního programu vyřeší všechny lidské problémy nebo také nepovažují zlepšení sociálních dovedností žáků a interaktivní programy v malých skupinách, které využívají velké spektrum pedagogických a psychosociálních metod, za tak důležité, jako např. formální znalosti. Vlastní podpora pedagoga spočívá v umožnění absolvovat seberozvojové programy zaměřené na osobnost, programy prevence vyhoření a poskytovat prostor pro další celoživotní vzdělávání. Pedagog, zejména školní metodik, by měl získávat objektivní aktualizované informace z oblasti adiktologie, měl by pochopit myšlení a chování dětí a adolescentů a měl by znát mýty a klíše o drogách a jejich uživatelích. Měl by být schopen senzitivně vnímat kulturní a sociální odlišnosti a měl by umět motivovat rodinu i obec ke spolupráci se školou.</p> <p>V rámci koncepcie školního preventivního programu, s návazností na školní vzdělávací program by měla škola využít i průřezových témat. Pokud škola využije možnosti externích organizací, nabízejících ucelené preventivní programy, i tam by měly programy externí organizace navazovat na současná témata ve školním vzdělávacím programu.</p>

<p>Odkazy</p>	<p>Základní literatura:</p> <p>Hajný, M.: O rodičích, dětech a drogách. Praha, Grada 2001.</p> <p>Jessor, R., Jessor, S. L. (1977): Problem Behavior and Psychosocial Development. New York: Academic Press.</p> <p>Kalina, K.: Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí. Praha, Filia Nova, 2001.</p> <p>Kalina, K. a kol.: Drogy a drogové závislosti. Mezioborový přístup. (kapitola Primární prevence). Praha, Rada vlády pro protidrogovou politiku, 2003.</p> <p>MacBeath, J. and Mortimore, P. Improving School Effectiveness, Buckingham, Open University Press, 2001</p> <p>Nešpor K.: Vaše děti a návykové látky. Praha, Portál 2001</p> <p>Nešpor, K., Csémy, L.: Alkohol, drogy a vaše děti. Praha, Sportpropag (Fit in), 1995.</p> <p>Internetové odkazy:</p> <p>http://www.prevence-info.cz</p> <p>http://www.drogy-info.cz/</p> <p>http://www.odrogach.cz/</p> <p>http://www.adiktologie.cz/search.php?searchstring=prim%C3%A1rn%C3%AD+prevence&l=cz</p> <p>http://iporadna.cz/drogy/index.php</p> <p>http://www.drogy.net/</p> <p>http://www.promilesms.cz/</p> <p>http://www.alkoholmetr.cz/</p> <p>http://www.alkoholik.cz/</p> <p>http://www.drogy.net/portal/alkohol/</p> <p>http://www.plbohnice.cz/nespor/addictcz.html</p> <p>http://www.niquitin.cz/jak-prestat-kourit</p> <p>http://www.clzt.cz/</p> <p>http://www.modernijenekourit.cz/index.php?cat=16</p> <p>http://ec.europa.eu/health-eu/doc/alkoholineu_sum_cz_en.pdf</p> <p>http://www.dokurte.cz/</p>

<http://www.msmt.cz/socialni-programy/prevence-uzivani-tabaku-alkoholu-a-jinych-drog-u>

http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/vyzkumne_zpravy/evropska_skolni_studie_o_alkoholu_a_jinych_drogach_espad_2007

http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/metodika/jak_ve_skole_vytvorit_zdravejsi_prostredi

http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/e_publikace/bezpecnost_predevsim_realisticky_prisup_k_mladezi_a_drogam